

Спецвыпуск посвящен Саюзнай дзяржаве

Часопіс для дзяцей

3

2014

Максім БАГДАНОВІЧ

Перад паводкай

Праясняецца пагода,
Бо вярнулася вясна.
Ўсё чакаеш, што прырода
Ўстрапянецца ада сна.

І пад птушы крык і гоман,
Даўшы хвалям вольны ход,
Прыпадзіме бацька Нёман
На хрыбце магутны лёд.

Зазвіняць жалобна крыгі,
І бурлівая вада
Снег, размоклы ў час адлігі,
Змые з луга без сляда...

Максім БАГДАНОВІЧ (9.12.1891 – 25.05.1917) – класік беларускай літаратуры. Аўтар зборніка вершаў “Вянок”, паэм “Максім і Магдалена”, “Страцім-лебедзь”, аповяданняў “Музыка”, “Апокрыф” і іншых. Для дзяцей напісаў паэму “Мушка-зелянуска і Камарык – насаты тварык”.

і Расіі, стварэння Саюзнай дзяржавы

Міхаіл ЛЕРМАНТАЎ

Казацкая каляжаня

Спі, дзіця, пад спеў матулін,
Баенькі-баю.

Месячык святлом атуліць
Люлечку тваю.

Казкамі ўпрыгожу ночку,
Песняй, што пяю;
Засынай, заплюшчы вочкі,
Баенькі-баю...

Я табе на шлях-дарогу
Дам абраз святы:
Каб прад ім маліўся Богу,
Мой сыночак, ты;
Спамінай пад свістам куляў
Мацерку сваю...
Спі, дзіця, пад спеў матулін,
Баенькі-баю.

*З рускай мовы пераклала
Раіса БАРАВІКОВА*

Міхаіл ЛЕРМАНТАЎ (3.10.1814 – 15.07.1841) – класік рускай літаратуры. Аўтар шматлікіх вершаў (“Ветразь”, “Барадзіно”, “Дума”, “Хмары”, “Радзіма” і іншых), паэм (“Сашка”, “Дэман”, “Песня пра цара Івана Васільевіча...” і іншых), рамана “Герой нашага часу”. Творы Міхаіла Лермантава на беларускую мову перакладалі Якуб Колас, Аркадзь Куляшоў, Анатоль Вялюгін, Пятрусь Макаль, Яўген Міклашэўскі і іншыя.

Малюнкi Віталія Дударэнькі

Конкурс "Чароўны кувэрак"

Люблю Радзіму

Жыву я ў Беларусі
І гэтым ганаруся.
Люблю я свой кутчак,
Крынічка – бы званочак.
Тут луг і пушчы, лес шуміць,
Рака Рудаўка тут бяжыць.
Рамонак дружыць з васільком.
Тут белых птушак родны дом.
Духмяным хлебам пахне ў хаце.
І гэта ўсё завецца шчасцем.

Крысціна БАРЭЛЬ,
Свіслацкі раён,
Дабравольская СШ.

Вясну вясну

На крылах ветрык нам прынёс вясну,
І лашчаць сонечныя промні ўсё жывое.
Уся прырода абуджаецца ад сну.
Ужо няма зімовага спакою.

Вось зазвінеў птушыны звонкі спеў.
Мы зразумелі ў гэтую гадзіну,
Што жаўранак у самы час паспеў:
Прынёс вясну і радасць на Радзіму.

Валерыя ГАСПАДАРЫК,
г. Дзяржынск,
СШ № 10.

Свята.

Каця СЯМЁНАВА,
г. Уладзімір.

Чакацце

Белы, белы снег
Пачынае ў рэчку бег.
Сонца промні яркі
Адганяе хмаркі.

Ледзяшы на сонцы ззяюць,
Песні звонкія спяваюць.
Заўважаю ўсе прыкметы
І чакаю вясну, лета.

Анастасія КЛІМЕЦ,
Дзятлаўскі раён,
Таркачэўская СШ.

Чароўны сон.

Пелагея БАХМЕЦЬЕВА,
г. Каралёў.

Люблю сваю маму

Мне мама прыносіць цукеркі і цацкі,
Цудоўныя песні яна мне спявае,
Нам сумна ніколі ўдваіх не бывае.
Ды маму люблю я не толькі за гэта.
Люблю сваю маму, скажу я вам прама,
Проста таму, што яна мая мама.

Данііл РЫБКО,
г. Мінск,
СШ № 19.

Царэўна-лебедзь.

Марыя БАЙКОВА,
г. Пушкіна.

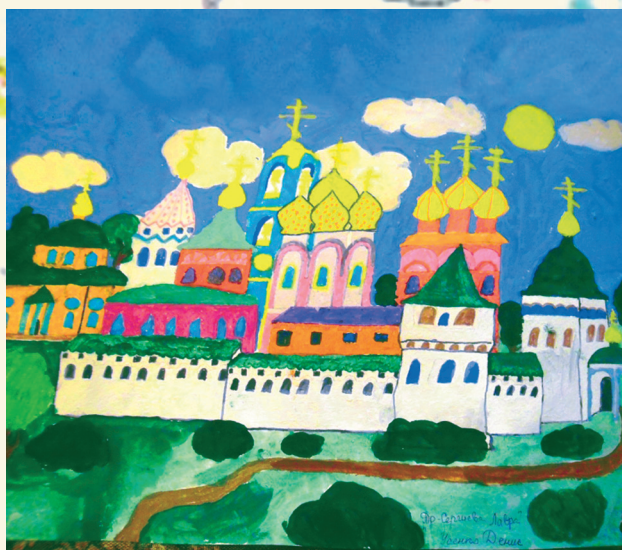
Гульні тыграў.

Андрэй ГУЛІНАЎ, г. Звянігарад.

Ніхто цяплей не пашкадуе

Мне стала радасна на сэрцы:
Пачула голас я знаёмы.
Бягу і адчыняю дзверы –
Прыйшлі бацькі мае дадому!
Ніхто цяплей не пашкадуе,
Як мама з татам.
Любоў іх нас заўжды ратуе,
І гэта ведаем мы з братам.

Аляксандра БАСАЛАЙ,
г. Мінск,
СШ № 19.

Манастыр.

Алег СЕВАСЦЬЯНАЎ, г. Валгаград.

Сябры-паэты

Магілёўшчына і Смаленшчына – вобласці-суседкі. Магчыма, таму і славуць паэты – беларус **Аркадзь Куляшоў** і расіянін **Аляксандр Твардоўскі** – сталі сябрамі на ўсё жыццё. Да таго ж, і бацька Аляксандра Твардоўскага Трыфан Гардзеевіч родам з Беларусі. З’яднала іх і агульнае гора – Вялікая Айчынная вайна.

24 чэрвеня 1941 года Аркадзь Куляшоў пад бамбёжкай пакінуў родны Мінск. Ён пехатой дайшоў да Оршы, потым да горада Калініна, дзе і ўступіў у Чырвоную Армію. Пасля як ваенны карэспандэнт працаваў у газеце “Сцяг Саветаў”, у Беларускам штабе партызанскага руху.

Увесь час ён марыў пабачыць родны Мінск вызваленым, сваіх землякоў – шчаслівымі і жывымі.

Але сталася так, што пры вызваленні Мінска адным з першых у складзе дзеючай арміі ў горад увайшоў сябар Аркадзя Куляшова, вядомы рускі паэт Аляксандр Твардоўскі. Ён згадваў, што на вуліцах яшчэ чуліся аўтаматныя чэргі, паўсюль былі развешаны жорсткія нямецкія загады. Аляксандр Твардоўскі асабліва перажываў за дзяцей. Ён бачыў жонку камандзіра, што выводзіла дзетак з-пад бамбёжкі ў Мінску, і хлопчыка, які вёз параненую маці на санках. Познім вечарам Аляксандр Твардоўскі пасля вандровак па горадзе вярнуўся ў цягнік-друкарню і напісаў нарыс, прысвечаны вызваленаму Мінску. “Колькі мы хадзілі па горадзе, колькі распыталі людзей!” – прызнаваўся паэт у лісце да Аркадзя Куляшова, напісаным 27 ліпеня 1944 года,

Аляксандр Твардоўскі і Аркадзь Куляшоў

і расказаў пра ўсё ўбачанае. Пасля гэтых ўспаміны нібыта рэхам болю адгукнуліся ў паэме Аркадзя Куляшова “Варшаўскі шлях”.

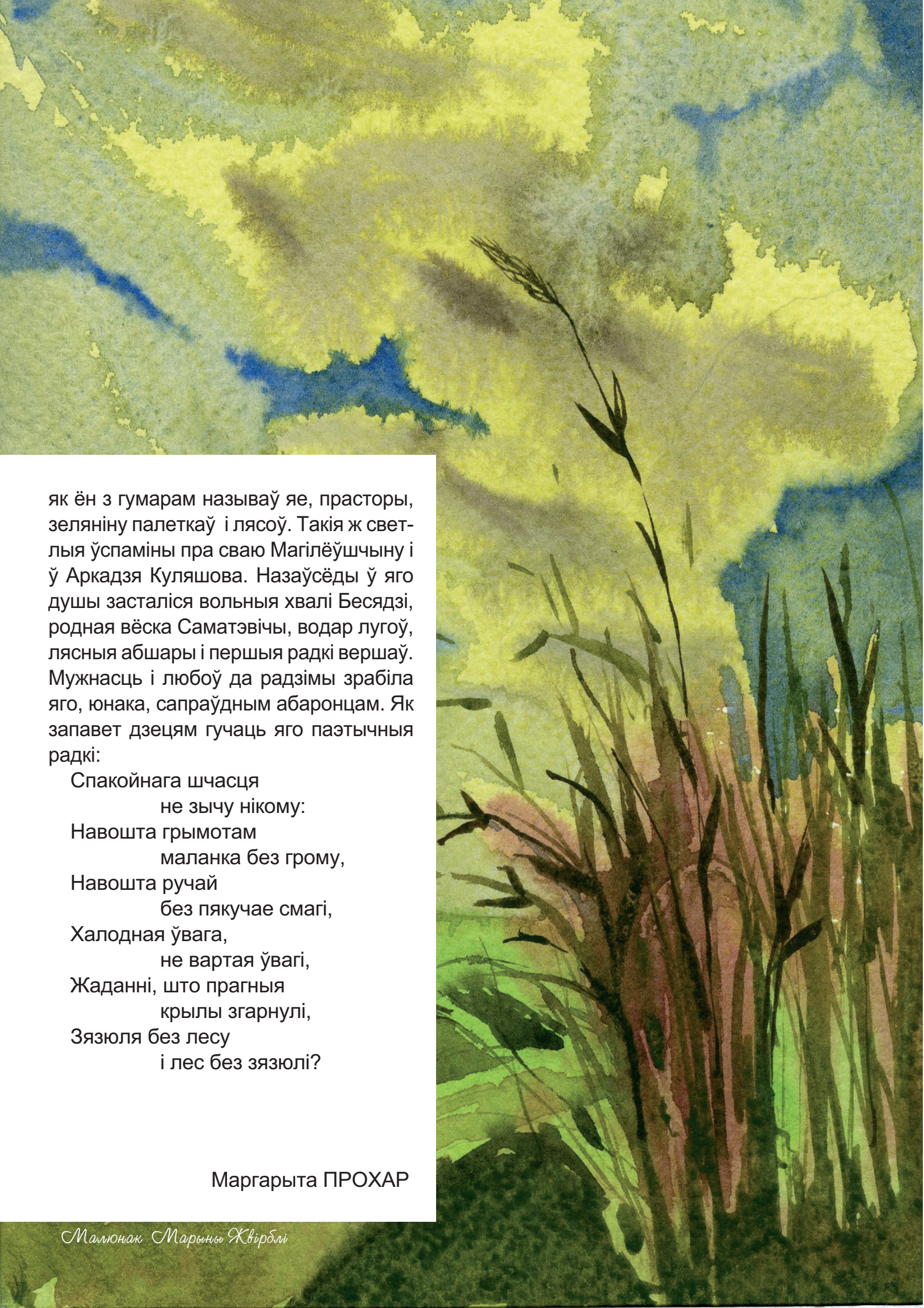
Аляксандр Твардоўскі праехаў 532 кіламетры па Беларусі. Пасля з’явіліся яго палымяныя вершы “Першы дзень у Мінску”, “Сэрца народа”, “Дамоў”, “Лявоніха”. Ён уславіў мужнасць беларусаў, іх веру ў перамогу:

І, паказаўшы на палеткі
Унукам сённашніх салдат,
Настаўнік скажа ў школе: “Дзеткі,
Былі тут немцы век назад”.

У адным са сваіх лістоў Аляксандр Твардоўскі пісаў: “Я шчаслівы, бо на свае вочы бачу заключны этап таго, што так развярэдзіла маю душу ў самым пачатку”.

Мара любога дарослага – шчаслівае дзяцінства для ўсіх хлопчыкаў і дзяўчынак. Відаць, таму расійскі паэт вельмі перажываў за беларускіх дзяцей, што зведалі жахі вайны падчас акупацыі. Аляксандр Твардоўскі заўсёды з настальгіяй успамінаў сваё мірнае дзяцінства, хутар Стоўпава, “сядзібу”,

A watercolor illustration of a field with tall grasses and a bright, cloudy sky. The sky is painted with vibrant yellow and blue washes, suggesting a bright, sunny day. The grasses are depicted with dark green and brown tones, showing their texture and height. The overall style is soft and painterly.

як ён з гумарам называў яе, прасторы,
зеляніну палеткаў і лясоў. Такія ж свет-
лыя ўспаміны пра сваю Магілёўшчыну і
ў Аркадзя Куляшова. Назаўсёды ў яго
душы засталіся вольныя хвалі Бесядзі,
родная вёска Саматэвічы, водар лугоў,
лясныя абшары і першыя радкі вершаў.
Мужнасць і любоў да радзімы зрабіла
яго, юнака, сапраўдным абаронцам. Як
запавет дзецям гучаць яго паэтычныя
радкі:

Спакойнага шчасця
не зычу нікому:
Навошта грымотам
маланка без грому,
Навошта ручай
без пякучае смагі,
Халодная ўвага,
не вартая ўвагі,
Жаданні, што прагныя
крылы згарнулі,
Зязюля без лесу
і лес без зязюлі?

Маргарыта ПРОХАР

Народны календар «Вясёлкі»

Гуканне вясны

Дызайн Веранікі Канацэвіч
Фота Дзмітрыя Сапсая
На фота – Валянціна Юхімук
Музей народнай архітэктуры
і побыту

Паехаў калісьці адзін дрыва-сек у лес па дровы. Зіма ў той год зацягнулася, дроў не хапала, каб паліць у печы. І вось зварочвае дрывасек на лясную дарогу, раптам бачыць: прыгожанькая дзяўчынка між дрэў блукае. І не проста блукае, а кветкі збірае. Дрывасек вачам сваім не паверыў, бо, калі дзяўчынка нахілялася, снег вакол яе пачынаў раставаць, зялёная траўка праглядвала і тут жа кветачкі з зямлі з'яўляліся – першыя вясновыя падснежнікі.

– Эгэ-гэ-эй, даражэнькая! – закрычаў уражаны дрывасек. – Адкуль ты тут у цёмным лесе ўзялася, і чыя ж ты будзеш?!

Дзяўчынка заўсміхалася і ветліва адказала:

– Ды Вяснянка я, малодшая дачка Вясны. Ці ж не бачыш, кветкі збіраю!

– Ну, а дзе ж сама Вясна? – тут жа запытаўся дрывасек. – Людзі ўжо даўно чакаюць яе і дачакацца ніяк не могуць. Чаго яна затрымліваецца? Бачыш, колькі яшчэ снегу ў лесе і марозік па начах цісне!

– Але, цісне, – пагадзілася дзяўчынка, – бо Вясну пагукаць трэба. Заспалася маці.

– Дык як жа яе гукаць? – расхваляваўся дрывасек.

– А ты падыдзі бліжэй, і я табе ўсё раскажу, – адказала дзяўчынка. – Бо яшчэ ж і птушак уважыць трэба, каб яны разам з Вяснаю з выраю хутчэй вярнуліся.

І падышоў дрывасек да Вяснянкі. А калі развітаўся з ёю, дык вельмі

заспяшаўся ў сваю вёску, каб хутчэй расказаць усім пра пачутае ад Вяснянкі.

І назаўтра ж усё ажывілася ў той вёсцы. Гамана вясёлая ўзнялася. З самага ранку сонейка з'явілася ў небе, ды такое гарачае, што ўмомант ручаінкі зазвінелі наўкол. З хатаў пачалі выходзіць святочна прыбраныя людзі, маўляў, усе дружна ідзем Вясну гукаць. У руках яны трымалі галёпы – смачнае печыва ў выглядзе жаўрукоў і буслікаў – ці проста коржыкі з выціснутай на іх буславай лапкай. Усе ішлі на высокую горку, а нехта дык і на бераг ракі, дзе запальвалі вогнішчы як знак ачышчэння зямлі. А дзяўчаты з вясновымі песнямі пачыналі вадзіць карагоды, бо ў народзе здаўна кажуць: дзе карагод ходзіць, там жыта родзіць! Галёпы раздавалі дзецям, якія высока ўздымалі іх на сваіх далоньках і прыгаворвалі: “Бусел, бусел, на табе галёпу, дай мне жыта копу!” І буслы спяшаліся з выраю, каб пачаставацца гэтым ласункам. Здалёку чуўся ў ясным небе іх радасны клёкат.

Вядома, тым сонечным днём і прачнулася Вясна. Тады ж яго і прыгожа назвалі святам Гукання вясны. І шмат дзе ў Беларусі яно вельмі хораша святкуецца і сёння. А прыпадае яно якраз на Благавешчанне. Па-іншаму, Звеставанне, добра вядомае і шанунае свята ва ўсім хрысціянскім свеце.

Благавешчанне шырока адзначаецца і ў суседняй Расіі. Там яно, як і ў нас, здавён лічыцца Днём надыходу вясны.

Раіса БАРАВІКОВА

Мікола МЯТЛІЦКІ

КНІГА

Полацк сівы і Няміга,
Турава слава зычная...
Мяне захапіла кніга
Даўняя, гістарычная.

Воін сціскае зброю,
Памяці стужка нятленная...
Шчыра гаворыць са мною
Мужная кніга – ваенная.

Рупнасць вакол віруе,
Росіцца раніца ясная...
Сэрца маё чаруе
Светлая кніга – сучасная.

Ці маразы, ці адліга, –
Шэпча свае быліны
Вечная наша кніга,
Як першадрук Скарыны.

КАРМУШКА

Вераб'і ўзляцелі шустра,
Растварыліся ўгары.
Першай лужы ззяе люстра
На праталіне ў двары.
Зноў вясна! Вільготны подых
З поля ветру-свежака.
Коціць змрочлівыя воды
Лёду збытая рака.
Ўстала сонца над зямлёю –
Святланосны подых дня!
І бязмежнай яснаю
Ззяе неба вышыня.
Сэрца ўзносіцца, як птушка,
Ў шыры неба і зямлі.
І самоціцца кармушка
Апусцелая ў галлі.

У гэтым месяцы адзначаюць юбілей вядомыя пісьменнікі, нашы актыўныя аўтары лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Мікола Мятліцкі і паэт Уладзімір Мазго. Жадаем шанойным творцам новых кніг для дзяцей.

Уладзімір МАЗГО

Беларуска

Беларуска, беларуска,
Па сцяжынцы крочу вузкай
Між азёраў і бароў –
На сустрэчу да сяброў.

Я спяваю людзям песні
Пра любімы родны край,
Што, як птушкі напрудвесні,
Саграваюць небакрай.

Многа кніжак прачытала
І з павагай гавару:
Багдановіч і Купала
Мне адкрылі Беларусь.

Палюбіла назаўсёды
Край жытнёва-трапяткі,
Дзе бярозкі карагоды
Дружна водзяць ля ракі.

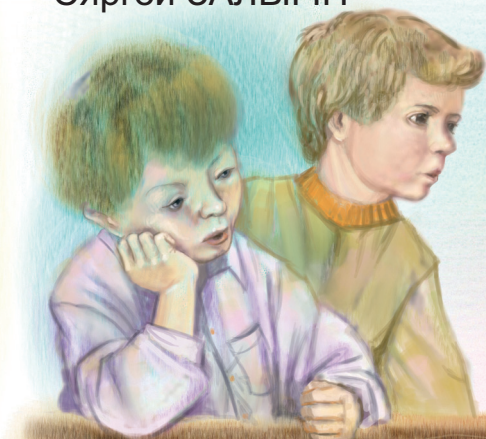
Не нарадуюцца вучні:
– Атрымалі мы падручнік.

Гэта кніга нашых мар,
Назваецца “Буквар”.

І да нас прыйшла пара
Стаць сябрамі “Буквара”.

Сяргей ЗАЛЫГІН

Пеця, Валодзя, Коля

Апавяданне

Пеця, Валодзя, Коля – сябры. Адзін без аднаго жыць не могуць: разам гуляюць у чыгунку, разам лётаюць на самалётах, разам сядваюць за стол снедаць, абедаць, вячэраць. І здараецца такое, што іх разам ставяць у кут, калі ўжо сіл у дарослых няма трываць іх непаслушэнства. Аднаму сумна і крыўдна стаяць у куце, глядзець у сцены. Іншая справа – утрох!

Зразумела, што ў гэтай сяброўскай тройцы галоўны – Коля. Яго слова – закон. Наагул ён чалавек – надта сур'ёзны. Пра надвор'е з ім не пагаворыш. А з гасцямі вітаецца толькі так:

– Добры дзень! Я задні мост адрамантаваў!

– Які задні мост? – са здзіўленнем пытае госць, – а Коля, паціскаючы плячыма, зіркне так спакойна знізу ўверх, быццам ён за вас на дзве галавы вышэйшы, растлумачыць як бы між іншым:

– У самазвала! Валодзя ці Пеця, я ўжо не помню, хто дакладна, няправільна самазвал загрузілі, і

задні мост паламаўся. Давялося рамантаваць...

Так у Колі ва ўсім: справа – перш за ўсё. Хоць ёсць і ў Колі адно слабае месца – любіць ён цукеркі. Больш за ўсё – шакаладныя. Калі ў хаце з'яўляецца шакаладная цукерка, Коля першы сядзе за стол. І сядзе так, каб злева і справа ад яго засталася вольнае крэсла.

Ну вось, сумленна з'едзены ўвесь абед, нават аўсяная каша. Збіраюцца са стала талеркі, ставяцца кубкі, сподачкі, а гэта значыць – зараз будзе чай.

І сапраўды, тата разлівае чай па сподачках. Амаль адначасова каля кожнага сподачка з'яўляецца шакаладка. Але Коля здзіўлена паціскае плячыма і пытаецца ў таты:

– А Пецю? – і азіраецца на крэсла справа ад сябе. Пасля кідае позірк налева: – А Валодзю?

І вось Коля выпівае свой кубчак, з'ядае цукерку ці шакаладку, дзякуе тату і ідзе ў вялікі пакой. Там яго чакаюць розныя важныя справы – зборка самалёта, рамонт самазвала...

У такіх клопатах праходзіць хвілін дзесяць, а то і чвэрць гадзіны. І толькі пасля гэтага Коля вяртаецца да стала. Тут ён са здзіўленнем дазнаецца, што Пеця і Валодзя яшчэ не з'елі сваіх шакаладак.

– Пеця! – з папрокам звяртаецца Коля да аднаго са сваіх сяброў. – Што ж гэта? Нам ужо трэба адлятаць у Парыж, а ты ўсё яшчэ не выпіў чай! А ты, Валодзя?!

Потым Колеў твар святлее, робіцца радасным, ён здагадваецца, у чым справа:

– Вы, пэўна, забыліся, як трэба разгортваць такія шакаладкі, так? Трэба ж было спытаць, я паказаў бы вам! Глядзіце – гэта робіцца так!

Коля здымае абгортку спярша з Пецвай, пасля з Валодзевай шакаладкі. Нагадвае таму і другому, каб не забыліся выкінуць паперчыны ў кош для смецця. І толькі пасля гэтага вяртаецца ў вялікі пакой, каб працягнуць падрыхтоўку да авіярэйса.

Так ці іначай, а час ужо на зыходзе, пара адлятаць, але Пеці, Валодзі ўсё яшчэ няма на аэрадроме. Гэта пачынае непакоіць Колю ўсё болей і болей. І ўжо нічога яму не застаецца, як ізноў пайсці і зірнуць, чаго ж усё яшчэ яго сябры сядзяць за сталом!

Ну, зразумела, так яно і ёсць: ні Пеця, ні Валодзя не з'елі сваіх шакаладак! Не, так доўга працягвацца не можа – і есці не жадаюць, і ляцець у Парыж не збіраюцца. Трэба ж нейкае рашэнне прымаць!

Коля і прымае рашэнне: сядзе за стол, налівае ў кубачак халодны чай

і з'ядае спярша Пецеву шакаладку, а пасля і Валодзеву. Ці наадварот: спярша Валодзеву, а потым Пецеву. Вось цяпер ужо поўны парадак. Можна ляцець у Парыж, а то і яшчэ далей.

Здараецца, Коля назірае, што тату неяк не па сабе. Не Колева справа ўмешвацца ў жыццё дарослых людзей, але ён добра разумее, чаго ўсё ж не хапае тату, як і многім дарослым людзям: у іх няма такіх, як у Колі, цудоўных і верных сяброў – Пеці і Валодзі.

*З рускай мовы пераклаў
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ*

Сяргей ЗАЛЫГІН (1913 – 2000) – расійскі пісьменнік, акадэмік Расійскай акадэміі навук. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР. Аўтар шматлікіх апавяданняў і раманаў.

Дзень ідзе

Музыка і словы Уладзіміра КУР'ЯНА

Moderato

1. Дзень і_дзе, дзень і_дзе, дзень і_дзе, і я_го пер_шыя я
кро_кі дзе ні_дзе, дзе ні_дзе, дзе ні_дзе
ты су_стрэ_нештоль_кі не спа_ло_хай. І за_ска_чуй па тра_ве
ко_ні-ко_ні_кі. Іх цяп_лом сва_ім кра_не сон_ца, сон_ца.
І ў_а_кен_ца за_зір_не сон_ца-со_ней_ка, і пра_мень не аб_мі_
не ця_бе і пра_мень не аб_мі_не мя_не...

Дзень ідзе, дзень ідзе,

І яго першыя крокі

Дзе-нідзе, дзе-нідзе, дзе-нідзе

Ты сустрэнеш,

Толькі не спалохай.

Прыпеў:

І заскачуй па траве

Коні-конікі.

Іх цяплом сваім кране

Сонца, сонца.

І ў акенца зазірне

Сонца-сонейка.

І прамень не абміне цябе,

І прамень не абміне мяне...

Дзіўны свет у жучка-павучка,

Дзіўны свет у малой крохі,

Дзіўны свет мураша.

Толькі асцярожна – не спалохай...

Прыпеў.

У сакавіку вядомы кампазітар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзімір Кур'ян святкуе свой юбілей. "Вясёлка" віншуе яго і спадзяецца на далейшае творчае сяброўства.

Да 85-годдзя з дня нараджэння паэтэсы

Еўдакія ЛОСЬ

Маці

Маці родная, маці мая!
Ты на шчасце мяне нарадзіла,
Над калыскай спявала начамі,
Каб я дужай і смелай хадзіла,
Смела мерыла далі вачамі.

Я чытаю

З бабуляй удваіх мы дома.
– Бабуля, кніжку пачытаць?
Бабуля кажа:
– Ну, вядома,
Чытай, каб нам не сумаваць!
І вось пачаў чытаць я кніжку
Пра Зайца шэрага, пра Мішку,
Пра Бармалея, Кракадзіла...
Мяне бабуля пахваліла:
– Глядзі, як добра прачытаў,
Хоць кніжку дагары трымаў!

Малюнкi Юліі Някінай

Каток – залаты лабок

Беларуская народная казка

Жыў дзед з бабай. Былі яны вельмі бедныя. Вось баба і кажа дзеду:

– Вазьмі, дзеду, тапарок, паедзь у лясок, ссячы дубок, завязі на рынак, прадай і купі гарчык мукі. Спячом хлеб.

Сабраўся дзед, паехаў у лясок, пачаў секчы дубок. Выскачыў з дуба каток – залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

– Дзед, дзед, што табе трэба?

– Ды вось, каточак, мой галубочак, паслала мяне баба ссекчы дубок, завезці на рынак, прадаць і купіць гарчык мукі на хлеб.

– Едзь, дзед, дахаты: будзе ў вас мука!

Прыехаў дзед дахаты, ажно ў яго мукі повен засек! Спякла баба хлеб, сама наелася, дзеда накарміла ды кажа яму:

– Не шкодзіла б цяпер і капусты паспытаць. Вастры, дзеду, тапарок, едзь у лясок, стукні ў дубок, ці не выскачыць каток – залаты лабок: папрасі ў яго капусты.

Навастрыў дзед тапарок, паехаў у лясок, стук у дубок!.. Выскачыў каток – залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая

шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

– Дзед, дзед, што табе трэба?

– Ды вось, каточак, мой галубочак: хлеб ёсць – капусты няма!

– Едзь, дзед, дахаты: будзе капуста!

Прыехаў дзед дахаты, а ў яго капусты поўная кадушка! Баба кажа:

– Ай, як добра! Вось каб цяпер яшчэ сальца... Не палялуйся, дзеду: вазьмі тапарок, паедзь у лясок, стукні ў дубок, ці не выскачыць каток – залаты лабок: папрасі ў яго сальца.

Узяў дзед тапарок, паехаў у лясок, стук у дубок!.. Выскачыў каток – залаты лабок, залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка.

– Дзед, дзед, што табе трэба?

– Ды вось, каточак, мой галубочак: просіць баба яшчэ сальца да капусты.

– Добра, дзед, едзь дахаты: будзе табе сала!

Прыязджае дзед дахаты, а ў яго сала цэлы кубелец! Рады дзед, рада баба. Сталі яны жыць ды пажываць, дзецям казкі казаць. І цяпержывуць, хлебжуюць, капустаю з салам закусваюць.

Скванная баба

Руская народная казка

Жылі дзед і баба. Пайшоў неяк дзед у лес дрэвы сячы. Адшукаў старое дрэва, падняў сякеру. Ды раптам дрэва кажа:

– Не сячы мяне, мужычок! Што табе трэба, усё зраблю.

– Ну, зрабі, каб я багаты быў.

– Добра, ідзі дадому, усяго ў цябе будзе даволі.

Вярнуўся дзед дадому – хата новая, грошай поўна, хлеба – на дзясяткі гадоў хопіць.

– Ах, дзед, адкуль гэта ўсё? – пытаецца баба.

– Ды вось, жонка, такое дрэва знайшоў – чаго ні пажадаеш, усё зробіць.

Пажылі з месяц, прывыкла баба да багатага жыцця, кажа дзеду:

– Хоць жывем мы багата, ды што з таго, калі людзі нас не шануюць! Схадзі ты да дрэва ды папрасі, каб зрабіла цябе панам, а мяне паняй.

Узяў дзед сякеру, пайшоў да дрэва, хоча яго зноў сячы. Дрэва пытаецца:

– Што табе трэба, стары?

– Зрабі мяне панам, а старую паняй.

– Добра, ідзі з Богам!

Пажыла баба ў панстве, захацелася ёй большага:

– Што за карысць, што я паня! Ідзі да дрэва, прасі, каб зрабіла цябе царом, а мяне царыцаю.

Прышоў стары да дрэва, хоча сякерай сячы.

– Што табе патрэбна? – пытаецца дрэва.

– Зрабі мяне царом, а старую царыцаю.

– Добра, ідзі з Богам!

Вярнуўся дзед дадому, а па яго пасланцы прыехалі. Кажуць: цар памёр, а цябе на яго месца выбралі. Ды нядоўга давялося дзеду з бабай цараваць. Кажа аднойчы баба:

– Ці вялікая справа – цар! Ідзі, дзед, да дрэва ды прасі, каб зрабіла нас багамі.

Пайшоў стары да дрэва. Як пачула яно тыя словы, зашумела лістотай і ў адказ дзеду мовіла: “Будзь жа ты мядзведзем, а твая жонка мядзведзіцай”. У тую ж хвіліну дзед зрабіўся мядзведзем, а баба мядзведзіцай, і пабеглі яны ў лес.

*З рускай мовы пераклала
Святлана БОГУШ*

Малюнкi Валяціны Чэнік

ЗАГАДКІ

Вам, матэматыкі, такую
Рашыць задачку прапаную:
Каб прапаліць як трэба ў печы,
Пасля пагрэць на печы плечы,
З дрывотні колькі дроў бярам мы
За раз? .....

(вмедвд)

Знайшлі дзірку,
На дзірку ўпрыцірку
Надзелі абручык –
Еш, унучак!
Што ж унуку
На сняданак
Даў дзядуля?
.....

(Абаранак)

Шчаслівы сонца гадаванец,
На шчоках – рانیцы румянец –
Акуўся ў панцыр без прарэх
І з-пад лістка глядзіць ....

(хеду)

Хто бачыў з вас высотны дом
У нас у вёсцы, за дваром?
Ёсць падмуроўка ў ім, як трэба
А дахам – сінёнькае неба.
Там гаспадарыць важны пан
Здалёк відаць яго жупан.
Па буднях ён і па суботах

Пасяліўся ў рэчцы звер.
А які? Пайдзі правер.
Ды не ўбачыш ты нідзе
Звера гэтага ў вадзе.
Толькі ўсё ж не лезь туды,
Падалей будзь ад бяды:
Мігам схопіць – вер не вер –
Невідочны гэты звер,
Крутане, зацягне ў жвір.
А завецца звер той ...

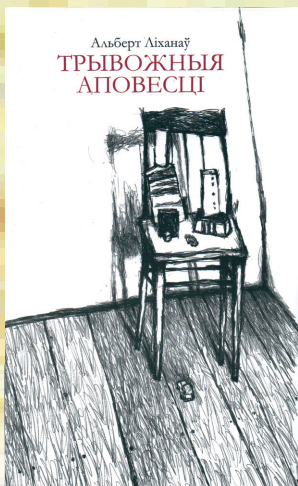
(Віп)

Красуецца ў чырвоных ботах.
Свой нос угору задзірае
І толькі з небам размаўляе.
Але яго я не баюся,
Бо гэты пан завецца .....

(гэслд)

Падарункі чытачам

Кожная перакладная кніга – падзея ў культуры двух народаў. Асабліва калі гэта творы для дзяцей. Дзякуючы выдавецтву “Мастацкая літаратура” апошнім часам адбыліся дзве важныя падзеі – пабачылі свет пераклад на рускую мову выбраных твораў беларускага пісьменніка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзіміра Ліпскага “Золотой домик” і пераклад на беларускую мову “Трывожных аповесцей” знакамітага расійскага пісьменніка Альберта Ліханава.

Аўтараў аб’ядноўвае многае: і Уладзімір Ліпскі, і Альберт Ліханаў – дзеці вайны, абодва – вядомыя, прызнаныя пісьменнікі, лаўрэаты шматлікіх прэміяў. Ужо дваццаць пяць гадоў Уладзімір Ліпскі ў Мінску, а Альберт Ліханаў у Маскве ўзначальваюць Дзіцячыя фонды. Адсюль і галоўная рыса, што лучыць творчасць пісьменнікаў, – любоў да дзяцей і служэнне дзецям.

Творы, што ўвайшлі ў кнігу “Золотой домик” Уладзіміра Ліпскага, даўно палюбіліся нашым чытачам – тут і казачныя аповесці “Прыгоды Нуліка”, “Клякса-Вакса і Янка з Дзіўнагорска”, “Пра Андрэйку Добрыка і Чорціка Дуроніка”, і не менш вядомыя казкі – “Разумны пеўнік”, “Чароўныя словы”, “Хлопчык Ай”, “Люлік-пілюлік” і многія іншыя. Цяпер дзякуючы

перакладам Валерыі Саротнік, Ігара Клепікава, Ірыны Шаўляковай і Таццяны Астапчык з творамі могуць пазнаёміцца чытачы суседніх краін. Зрэшты, кніга, несумненна, запатрабаваная і ў Беларусі. Кожны твор Уладзіміра Ліпскага – гэта маленькі цуд, які пераносіць чытача ў дзівосны, чароўны свет. Казкі адначасова вясёлыя і павучальныя, мудрыя і арыгінальныя. Кніга шыкоўна аформлена ілюстрацыямі Ігара Ліпскага. Яна стане жаданым падарункам для кожнага.

Кнігу “Трывожныя аповесці” Альберта Ліханава склалі два творы – “Дзяўчынка Усёадно” і “Хлопчык, якому не баліць”. Кожная з аповесцей – гэта шчымлівая гісторыя дзіцяці, дзяўчынкі і хлопчыка, якім за сваё яшчэ зусім нядоўгае жыццё давялося перажыць шмат болю, цяжкіх выпрабаванняў і пакут. Аўтар піша надзвычай пранікнёна. Апісвае лёсы сваіх герояў настолькі праўдзіва, з такой любоўю, што абодва творы чытаюцца на адным дыханні і не адпускаюць чытача з першых радкоў да апошняй кропкі. Цяпер і беларускія дзеці могуць прачытаць аповесці Альберта Ліханава на сваёй роднай мове ў цудоўных перакладах Уладзіміра Ліпскага і Алены Масла.

Святлана БОГУШ

Як у нас журы з'явілася

Алена МАСЛА

Ствараем казку

Толькі, сябры мае, выйшаў у свет часопіс з развагамі пра казку і парадамі пра тое, як яе ствараць, спакойнае маё жыццё скончылася.

Спачатку зазваніў хатні тэлефон.

– Спадарыня Алена? – удакладніў мяккі буркатлівы голас.

– Так, гэта я. А з кім маю гонар размаўляць?

– Здагадайцеся, – найпрост не адказаў незнаёмец. – “Бегаў па сцяне ў чырвоным каптане, нёс дзіцёнку па лапцёнку, і жане, і сабе – баяць ці не?”

– Бай! Казачнік Бай! – здзіўлена выгукнула я.

– Слухайце, спадарыня, – азваўся таямнічы голас, – вось вы абвешчаеце майстар-клас па стварэнні казак, даяце дзецям заданне казкі складаць, а маглі б у такой адказнай справе і да мяне звярнуцца!

Я сумелася, але тут жа знайшлася:

– Даруйце, казачнік Бай! Дазвольце запрасіць вас старшынёй нашага казачнага журы!

– Добра, згодзен. А пакуль што дзецям даю заданне: няхай намалююць, як яны ўяўляюць мяне, казачніка Бая. Да сувязі!

Я разгублена глядзела на тэлефон. Ну так, казкі я люблю чытаць, і сама іх пішу. Але каб размаўляць з казачнымі героямі на яве – не, такога яшчэ не здаралася!

З роздуму мяне вырваў звон мабільнага тэлефона.

– Не, вы толькі паглядзіце, што за спінай адбываецца! – без прывітанняў адразу пачаў задзірацца старэчы голас. – Казачнае журы ствараюць, старшыню абіраюць, а пра мяне ні гу-гу. Не, мае міленькія, так не пойдзе. Я вам не сястрыца Алёнка, каб у запечку слёзы ліць. Я Баба Яга, касцяная нага! Калі месца старшыні ў вашым журы ўжо занятае, буду галасы лічыць, за ўсімі сачыць, каб без ніякіх знаёмстваў і сваяцтваў лепшыя казкі вызначаліся! А заадно і малым казачнікам заданне дам!

Агаломшаная, я толькі паспела папрасіцца:

– Бабця Ягуля, хвіліначку пачакайце! Я толькі аловакі паперчыну вазьму, каб вашае заданне дакладна занатаваць!

– Ага, пішы! Толькі спачатку маю крыўду выслухай. Як засялілі мяне тысячы гадоў таму ў хатку на ку-

рыных лапках, як далі ступу з памялом для пералётаў – так і да гэтага дня аніякага тэхнічнага прагрэсу, аніякага паляпшэння жыллёвых умоў! Дык вось заданне: прыдумайце мне якое новае жытло ці хаця б старое мадэрнізуйце. І над тым, як мне перамяшчацца, пафантазіруйце. Ды старайцеся! Як вы пашчыруеце, так я і жыць буду!.. Запісала?..

– Так, даражэнькая Ягуля!

– Ну, глядзі, калі нешта наблытала, праверу, а там – на лапату і ў печ! Цяпер бывай! Чакайце на пасяджэнні журы!

Усё! Сувязь абарвалася, а на маю спробу набраць нумар, які адбіўся ў мабільніку, паведамлілі, што абанент недаступны.

Кругам галава ішла ад гэтых дзіўных званкоў, і толькі я намерылася прылегчы, як у гасцёўні пыхнуў экран тэлевізара, выява дыктаркі знікла, затое з’явілася аблічча Кашчэя Бессмяротнага!

– Я, Чахлік Неўміручы, зараз я-як чхну на вашае журы, на вашыя павучанні, на вашыя заданні – месца мокрага ад вас не застанецца! – загрымела з экрана. – Я!..

Авохці мне! Я, хоць і спалохалася не на жартачкі, але ж закон казачнага жанру не забылася: Зло павінна быць адужана! Раз – і вымкнула тэлевізар!

Усё, Кашчэй знік. І – дзякуй тэхнічнаму прагрэсу – не давялося мне нават іголку з яго смерцю шукаць.

Уф! Во дзівосы закруціліся!

Такім чынам, сябры, вы даведаліся, што ў журы конкурса на лепшы казачны твор, куды ўваходзілі ўсе супрацоўнікі “Вясёлкі”, цяпер далучаны і казачнік Бай, і Баба Яга. Давядзецца шчыраваць, выконваючы іх заданні.

Па праўдзе, мне гэтыя заданні падаліся надзвычай цікавымі. Паўторам іх!

Намалюйце партрэт казачніка Бая.

Намалюйце для Бабы Ягі новае жытло або прыдумайце, як адрамантаваць старое. Прыдумайце ёй нешта для пераездаў і пералётаў. Дарэчы, тэма зменаў у жыцці Бабы Ягі можа стацца новай цікавай казкай.

Лепшыя вашы малюнкi і казкі мы надрукуем у адным з нумароў “Вясёлкі”.

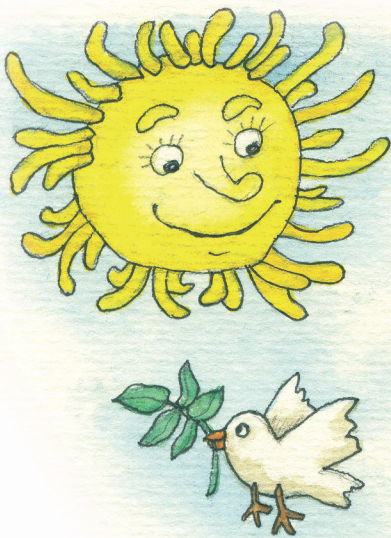
Малюнкi Віталія Дугарэнькі

Чаму расліны паварочваюцца да сонца?

Усім жывым істотам патрэбна ежа. Дык вось, расліны, калі паварочваюцца да сонца, атрымліваюць яе. Справа ў тым, што лісце стварае глюкозу для ўсёй расліны. Як яно гэта робіць? Дзякуючы спецыяльнаму зялёнаму рэчыву – хларафілу, якое выпрацоўвае глюкозу, але толькі ў прысутнасці святла. Такі працэс называецца фотасінтэзам. Таму расліны і паварочваюць сваё лісце да сонца. Але як жа яны гэта робяць? Аказваецца, клеткі расліны ўтрымліваюць асаблівае рэчыва, якое рухаецца прэч ад сонца. А калі расліна не асветлена яго

ласкавымі промнямі, то гэтае рэчыва збіраецца ў клетках на тым баку сцябліны, які знаходзіцца ў цені. Пад уздзеяннем гэтага рэчыва расліна і нахіляецца ў бок святла. Гэты рух мы не заўважаем, бо ён вельмі паступовы. Аднак, калі назіраць за раслінай пры паскоранай фотасесіі, можна заўважыць, што лісце, сцябліна і кветкі знаходзяцца ў пастаянным руху, нават калі няма ветру. Некаторыя расліны, напрыклад, агуркі, могуць абвіль папворку за дзесяць хвілін. Паназірайце за раслінамі, правядзіце свае даследаванні, і вы заўважыце шмат цікавага.

ТЭРЫТОРЫЯ ЭРУДЫТАЎ

Правільна збярыце рознакаляровыя літары ў словы – назвы раслін, што зацвітаюць у сакавіку.

Анатоль ЗЭКАЎ

Дзве мовы

Мой тата нарадзіўся ў Курску,
А мама – родам з-пад Гальшанаў.
Гаворыць тата мой па-руску,
На беларускай мове – мама.

Дзве мовы сэрца мне галубяць,
Хоць словы ў іх не супадаюць.
Я з татам апранаю **шубу**,
З матуляй – **футра** апранаю.

Спадніцу – юбкай, а **сукенку**
Мой тата **пляцём** называе.
Надзену **капялюш** – паненкай
Шыкоўна ў **шляпе** выглядаю.

Купляе татачка **носки** мне,
Матуля дорыць мне **шкарпэткі**,
І саграе мяне ў дзень зімні
І **камізэлька**, і **жилетка**.

Бягу да таты я ў **сапожках**,
А ў **боціках** лячу да мамы.
Заўжды ў **сапожках** цёпла ножкам,
Не сцюжна ў **боціках** таксама.

Пачнецца дождж – пад **парасонам**.
Мы з мамаю ідзём дахаты
І бачым: пад **зонтом** ад дома
Спяшаецца насустрач тата.

Гаворыць тата мой па-руску,
Ды з часам болей прыкмячаю,
Што словы з мовы беларускай
За мною тата паўтарае –
Са мной ён мову вывучае!

Малюні Івара Сімокава

*часопіс
для дзяцей*

Узнагароджаны
Ганаровымі граматамі
Вярхоўнага Савета БССР
і Савета Міністраў
Рэспублікі Беларусь,
пераможца
Нацыянальнага конкурсу
«Залатая Ліцера»
(2004, 2007, 2010 гг.)

ЗАСНАВАЛЬНІКІ

Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь,
установа «Рэдакцыя часопіса «Вясёлка»

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 763

Выдаецца з 1957 года

Галоўны рэдактар

**Уладзімір
ЛІПСКІ**

Рэдакцыйная калегія:

Алесь БАДАК,
Раіса БАРАВІКОВА,
Ірына БУТОРЫНА,
Анатоль БУТЭВІЧ,
Ніна ГАЛІНОЎСКАЯ,
Эдуард ЗАРЫЦКІ,
Анатоль ЗЭКАЎ,
Казімір КАМЕЙША,
Анатоль КЛЫШКА,
Алена МАСЛА,
Мікола МЯТЛІЦКІ,
Андрэй ПАЗНЯК,
Анастасія РАДЗІКЕВІЧ
(намеснік галоўнага рэдактара),
Іосіф РОГАЛЬ,
Мікола ЧАРНЯЎСКІ,
Маргарыта ЯФІМАВА.

№ 3(684) САКАВІК 2014

Здадзена ў набор

31.01.2014.

Падпісана да друку

28.02.2014.

Фармат 60x84 1/8

Гарнітура часопісна-сечаная.

Папера мелаваная.

Афсетны друк.

Ул.-выд. арк. 3.

Ум.-друж. арк. 2,8.

Ум. фарбаадб. 11,2.

Тыраж 11 456 экз.

Заказ 80

Індэкс 74845

Адрас рэдакцыі:

220073, Мінск, Кальварыйская вул., д. 25.

Тэлефоны:

200-92-61, 200-91-90

200-81-92, 204-62-83

Пасведчанне гігіенічнай
рэгістрацыі № 08-33-0.353692

Адрас сайта: www.veselka.by
E-mail: vyaselka2011@yandex.ru

Выходзіць штомесячна

Адрукавана з арыгінала-макета заказчыка
адкрытым акцыянерным таварыствам
«Чырвоная зорка»

220073, Мінск, 1-ы Загарадны зав., 3.

Штомесячны дзіцячы часопіс

«ВЕСЁЛКА»

Вокладка

Валянціны Чэпiк

Каток – залаты лабок

Гэтым разам на вкладки “Вясёлкі” завітаў герой беларускай народнай казкі “Каток – залаты лабок”. Каток наш зусім незвычайны: і размаўляць па-чалавечы ўмее, і жаданні любяць выконваць можа. Ды і афарбоўкі такой у іншых мурлыкаў не знойдзеш: залатое вушка, срэбранае вушка, залатая шарсцінка, срэбраная шарсцінка, залатая лапка, срэбраная лапка...

У многіх народаў ёсць казкі з падобным сюжэтам. Яны апавядаюць, як жонка адпраўляе свайго мужа да чараўніка і загадвае выканаць свае жаданні. І кожны

раз яна хоча ўсё больш і больш. У беларускай казцы чараўніком з’яўляецца каток – залаты лабок, а ў рускай народнай казцы “Сквапная баба” жаданні выконвае чараўнае дрэва.

Паспрабуйце знайсці агульнае і адрознае паміж казкамі “Каток – залаты лабок” і “Сквапная баба”. А можа, вы прыгадаеце яшчэ нейкія творы з падобным сюжэтам? Свае адказы дасылайце на адрас рэдакцыі або на электронную пошту vyaselka2011@yandex.ru. Хто найбольш правільна і поўна адкажа на пытанні, атрымае падарункі.

Вася ВЯСЁЛКІН

Кошт часопіса ў розніцу 15700 руб.

Для індывідуальных падпісчыкаў: індэкс 74845, кошт 9650 руб.

Для ведамасных падпісчыкаў: індэкс 748452, кошт 12900 руб.

ISSN 0131-8128

9 770131 812087

1 4 0 0 3